

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВАРІЙНО-  
РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету  
цивільного захисту України  
д-р наук з держ. упр., професор

В.П. Садковий

" \_\_\_\_ " \_\_\_\_\_ 2017 р.

**«ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА РЯТУВАЛЬНИКА»**

(назва навчальної дисципліни)

|               |                                                             |            |
|---------------|-------------------------------------------------------------|------------|
| навчальної    | <b>Програма</b><br>вибіркової<br>(обов'язкової, вибіркової) | дисципліни |
| підготовки    | бакалавра<br>(назва освітнього ступеня)                     |            |
| спеціальності | 263 «Цивільна безпека»<br>(шифр і назва спеціальності)      |            |
| спеціалізації | «Охорона праці»                                             |            |

Розробник(и) програми:

Демент М.О. – старший викладач кафедри організації та технічного  
забезпечення аварійно-рятувальних робіт Національного університету  
цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук  
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

Програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою

організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт  
(назва кафедри)

Протокол від «\_\_» \_\_\_\_\_ 201\_\_ року № \_\_\_\_

Начальник (завідувач) кафедри організації та технічного забезпечення  
аварійно-рятувальних робіт  
(назва кафедри)

\_\_\_\_\_  
(підпис) В.О. Собина  
(прізвище та ініціали)

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ року

Рекомендовано вченою радою факультету цивільного захисту  
(назва факультету)

Протокол від «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ року № \_\_\_\_

Голова вченої ради факультету цивільного захисту  
(назва факультету)

\_\_\_\_\_  
(підпис) М.М. Удянський  
(прізвище та ініціали)

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ року

Схвалено вченою радою університету \_\_\_\_\_

Протокол від «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ року № \_\_\_\_

## ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Професійна підготовка рятувальника» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавра циклу професійної підготовки спеціальністю 263 «Цивільна безпека», спеціалізації «Охорона праці».

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є вимоги нормативно-правових актів щодо організації та діяльності підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та аварійно-рятувальних служб; призначення, принципи будови, тактико-технічні характеристики та правила експлуатації пожежної та аварійно-рятувальної техніки, пожежно-технічного оснащення, аварійно-рятувального інструменту та спеціального спорядження; організація експлуатації джерел протипожежного водопостачання, утримання будівель та споруд, з додержанням вимог правил пожежної безпеки та безпеки праці, комплектування об'єктів (будівель, споруд) первинними засобами пожежогасіння та організація їх експлуатації, загальні характеристики надзвичайних ситуацій та основні причини їх виникнення і наслідки; правила безпеки праці під час проведення всіх видів робіт; типові способи роботи під час ліквідації надзвичайної ситуації, розшуку постраждалих, їх транспортування та евакуації із небезпечної зони; роботи з аварійно-рятувальним та пожежно-технічним оснащенням.

**Міждисциплінарні зв'язки:** теоретичний матеріал базується на основі таких дисциплін як «Фізика» та «Хімія». Як дисципліна професійного напрямку «Професійна підготовка рятувальника» узагальнює та використовує теоретичний та практичний досвід роботи територіальних підрозділах ОРС ЦЗ з питань організації внутрішньої та караульної служб, порядку організації роботи щодо експлуатації пожежної та аварійно-рятувальної техніки, експлуатації рукавного господарства, пожежно-технічного оснащення, первинних засобів пожежогасіння, утримання території, будівель та споруд, з додержанням вимог правил пожежної безпеки та безпеки праці, організації експлуатації джерел протипожежного водопостачання, питань безпеки праці в черговій зміні АРЗ СП. Через це «Професійна підготовка рятувальника» є теоретичною основою для вивчення таких дисциплін як «Рятувальна та загальна фізична підготовка», «Охорона праці в цивільній безпеці».

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

1. Організація служби в підрозділах Служби цивільного захисту України
2. Робота з пожежним та аварійно-рятувальним обладнанням

### 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Професійна підготовка рятувальника» є набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності під час організації експлуатації об'єктів ДСНС або інших форм власності з дотриманням вимог правил безпеки праці та пожежної безпеки, забезпечення об'єкта первинними

засобами пожежогасіння та організацією їх експлуатації, організацією експлуатації систем протипожежного водопостачання, несення служби муніципальними підрозділами добровільної пожежної охорони, в розділі організації роботи з питань безпеки праці, під час проведення робіт по ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у суворій відповідності до вимог керівних документів, які визначають вимоги з безпеки праці.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Професійна підготовка рятувальника» є опанування здобувачами знань, вмінь та навичок щодо вирішення професійних завдань щодо виконання службових обов'язків рятувальника в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми здобувачі вищої освіти повинні:

**знати :**

- свої професійні обов'язки, мету виконуваних робіт та наслідки дій;
- статутні та нормативні документи, що регламентують функціонування аварійно-рятувальних служб;
- права та функціональні обов'язки рятувальників під час проведення аварійно-рятувальних робіт;
- вимоги до рятувальників;
- загальні характеристики надзвичайних ситуацій та основні причини їх виникнення і наслідки;
- інструкції, положення та інші документи, які регламентують правила проведення аварійно-рятувальних робіт та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- загальні відомості (класифікацію, призначення, функціональні можливості) про техніку, технічні засоби, оснащення, інше обладнання та засоби індивідуального захисту, які є в аварійно-рятувальних службах, їх підрозділах і використовуються під час аварійно-рятувальних робіт;
- виробничі потужності та режими роботи обладнання;
- правила і норми охорони праці, виробничої санітарії та протипожежного захисту;

**вміти:**

- застосовувати засоби індивідуального захисту, спеціальне оснащення та спорядження при рятуванні людей;
- взаємодіяти з іншими рятувальниками в аварійних ситуаціях;
- проводити рятування людей та саморятування, під час проведення аварійно-рятувальних робіт;
- виконувати обов'язки осіб внутрішнього наряду чергової зміни;
- проводити розвідку, пошук постраждалих і первинну оцінку оперативної обстановки на місці надзвичайної ситуації;
- застосовувати засоби індивідуального захисту, спеціальне оснащення та спорядження при рятуванні людей;
- взаємодіяти з іншими рятувальниками в аварійних ситуаціях;

– здійснювати профілактичний огляд, налагоджування, дрібний ремонт засобів захисту та іншого спорядження, технічне обслуговування і ремонт аварійно-рятувальних засобів, техніки та оснащення.

**мати навички:**

- застосування засобів захисту тіла;
- застосування спеціального оснащення та спорядження;
- проведення профілактичного огляду.

1.4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

Загальні (ключові):

- здатність до адаптації та дії в нестандартній ситуації;
- визначеність і наполегливість щодо вирішення поставлених завдань і взятих обов'язків.

Професійні:

- здатність обґрунтовано обирати засоби та системи захисту людини і довкілля від небезпек;
- здатність прогнозувати і оцінювати обстановку в зоні надзвичайної ситуації (аварії) та тактичні можливості підрозділів, що залучаються до ліквідування надзвичайної ситуації (аварії).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 135 годин/4,5 кредита ECTS.

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

### **Модуль № 1. Організація служби в підрозділах Служби цивільного захисту України**

Засоби індивідуального захисту рятувальника. Пожежні рукава та рукавне обладнання. Пожежні стволи. Обладнання для утворення повітряно-механічної піни. Переносні пожежні драбини. Немеханізований аварійно-рятувальний інструмент. Механізований аварійно-рятувальний інструмент. Призначення, класифікація та тактико-технічні характеристики. Технічні засоби для проведення аварійно-рятувальних робіт на воді. Класифікація, тактико-технічні характеристики, безпека праці при роботі з ними. Первинні засоби пожежогасіння. Ручні та пересувні вогнегасники. Призначення та тактико-технічні характеристики аварійно-рятувальних автомобілів, які знаходяться на оснащенні в підрозділах ОРС ЦЗ. Призначення, тактико-технічні характеристики та комплектація аварійно-рятувальних автомобілів першої допомоги, які знаходяться на оснащенні в підрозділах ОРС ЦЗ.

Організація караульної служби в підрозділах ОРС ЦЗ. Вимоги безпеки праці до службових приміщень та споруд. Вимоги правил пожежної безпеки до громадських будівель та споруд. Загальні відомості про протипожежне водопостачання. Надзвичайні ситуації.

### **Модуль 2. Робота з пожежним та аварійно-рятувальним обладнанням**

Робота з пожежними рукавами. Робота з рятувальною мотузкою.

### 3. Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України. Кодекс України, від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Колєнов О.М., Безуглов О.Є., Іщук В.М. Первинна підготовка пожежного-рятувальника : Навч. посібник – Х., 2013.
3. Наказ МНС України від 01.07.2009 р. № 444 Про затвердження Настанови з організації професійної підготовки та післядипломної освіти осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту.
4. Наказ МНС України від 07.10.2014 року № 1032 Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
5. Наказ МНС України від 13.03.2012 року № 575 Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.
6. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.
7. Наказ МНС України від 30.12.2014 року № 1417 Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні.
8. Наказ МНС України від 02.04.04р. №151 Про затвердження Типових норм належності вогнегасників.
9. Наказ МНС України від 02.04.04р. №152 Про затвердження Правил експлуатації вогнегасників.
10. Наказ МНС України від 22.04.2003 р. № 119. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій.
11. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій. ДК - 019-2010.
12. Наказ ДСНС України від 01.04.2013 р. № 107 Методичні рекомендації з експлуатації та ремонту пожежних рукавів.
13. Пожежно-рятувальна підготовка/[Безуглов О.Є., Горпинич І.А., Олійник Д.В. та ін.]; під ред. О.Є. Безуглова. – Х. : КП «Міська друкарня», 2011 – 228 с.
14. Наказ МНС від 20.11.2015 № 1470 Про затвердження Нормативів виконання навчальних вправ з підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України до виконання завдань за призначенням.
15. Наказ МНС 15 червня 2015 року № 696 Про затвердження Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання.
16. ДСТУ 4366:2004 Одяг пожежника захисний.
17. ДСТУ 4446:2005 Взуття пожежника захисне.
18. ДСТУ 3931-99 Рукава пожежні всмоктувальні й напірно-всмоктувальні. Загальні технічні вимоги й методи випробувань.
19. ДСТУ 3810-98 Рукава пожежні напірні. Загальні технічні умови.
20. ДСТУ 3950-2000 Головки з'єднувальні для пожежного обладнання.

21. ДСТУ 2108-92 (ГОСТ 12963-93) Сітки всмоктувальні.
22. ДСТУ 2111-92 (ГОСТ 8037-93) Розгалуження рукавні.
23. ДСТУ 2800-94 (ГОСТ 14279-95) Водозбирач рукавний.
24. ДСТУ 2798-94 (ГОСТ 14286-95) Ключі для пожежної з'єднувальної арматури.
25. ДСТУ 2799-94 (ГОСТ 2071-95) Затискачі для пожежних рукавів.
26. ДСТУ 2109-92 (ГОСТ 7498-93) Гідроелеватор пожежний.
27. ДСТУ 2112-92 (ГОСТ 9923-93) Стволи пожежні ручні.
28. ДСТУ 2802-94 (ГОСТ 9029-95) Стволи пожежні лафетні комбіновані.
29. ДСТУ 2113-92 (ГОСТ 12962-93) Генератори піни середньої кратності.
30. ДСТУ 2107-92 (ГОСТ 11101-93) Стволи повітряно-пінні.
31. ДСТУ 2110-92 (ГОСТ 7183-93) Пінозмішувач.
32. ДСТУ 3906-99 (ГОСТ 8556-72) Драми пожежні ручні.
33. Пожежна та аварійно-рятувальна техніка : (Історія, сьогодення, майбутнє) / О.М. Ларін, І.М. Грицина, С.В. Васильєв, Кривошей Б.І. ; Під заг. ред. О.М. Ларіна . — Х. : АГЗУ, 2005 г.
34. Програма стажування курсантів НУЦЗУ на посаді рятувника в НПРЧ НУЦЗУ.
35. Рекомендації по методиці проведення занять по вогневій смузі психологічної підготовки.
36. Бушмин В.А. и др. Пожарно-строевая подготовка: Учеб. Пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 1985. – 224 с.
37. Н.Г.Шкарабура „Посібник по ПСП”, Черкаси-2001.
38. Моисеев Т.Г. и др. Практическое пособие по пожарно-строевой подготовке. – М., 1972. – 176 с.
39. Пожарно-прикладной спорт: Правила соревнований. – М., 1990г.
40. Шойгу С.К. Учебник спасателя. Издание второе переработанное и дополненное.
41. М.І.Адаменко и др. Аварійно-рятувальні та аварійно-відбудовні роботи. Практичний посібник. Харків, 2002.- 80 с.
42. Холматро техника спасения из автомобилей.
43. Спасательные ситемы Холматро.
44. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників МНС України.

#### **4. Форма підсумкового контролю успішності навчання**

В процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти виконують дві модульні контрольні роботи. Підсумковою формою контролю є екзамен в 2Б семестрі.

Для оцінки знань здобувачів вищої освіти використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом фронтального опитування, тестування, письмової контрольної роботи, машинного контролю та виконання

практичних вправ. Підсумковий контроль – виконання модульної контрольної роботи.

Розробник(и) програми:  
старший викладач кафедри ОТЗАРР,  
кандидат педагогічних наук  
(посада, вчене звання, ступінь)

\_\_\_\_\_  
(підпис)

М.О. Демент  
(прізвище та ініціали)